

УДК 658.14

Ольга НІПІАЛІДІ

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто сутність та особливості наявних методичних підходів щодо організації управління грошовими потоками підприємства. Охарактеризовано основні етапи, за якими відбувається процес управління. Встановлено, що збалансований рух та ефективне управління грошовими потоками підприємства сприяє формуванню додаткових інвестиційних ресурсів з метою збільшення прибутку. Удосконалено і доповнено методику аналізу фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, яка надасть можливість отримати додаткову інформацію, що стосується факторів впливу на визначення рівня фінансового стану.

Ключові слова: грошові кошти, управління, аналіз, грошові потоки, фінансова стійкість, платоспроможність, фінансова звітність, фінансова стратегія.

Ольга НИПАЛИДИ

Аналитический инструментарий и методика управления денежными потоками предприятия

Рассмотрены сущность и особенности имеющихся методических подходов к организации управления денежными потоками предприятия. Охарактеризованы основные этапы, по которым происходит процесс управления. Установлено, что сбалансированное движение и эффективное управление денежными потоками предприятия способствует формированию дополнительных инвестиционных ресурсов с целью увеличения прибыли. Усовершенствована и дополнена методика анализа финансовой устойчивости и платежеспособности предприятия, которая позволит получить дополнительную информацию, касающуюся факторов влияния на определение уровня финансового состояния.

Ключевые слова: денежные средства, управление, анализ, денежные потоки, финансовая устойчивость, платежеспособность, финансовая отчетность, финансовая стратегия.

Olha NIPIALIDI

Analytical tools and management method of cash flows at the enterprise

Introduction. *The most important factors for "financial health" of the company are effectively structured cash flows, precondition for sustainable growth and achievement of high end*

results of economic activity as a whole. Knowledge and practical use of modern methods of organization and efficient management of cash flows enables transition of the company to a new quality of economic development.

Purpose. The aim of the article is the research and development of theoretical, methodological and practical recommendations concerning the organization of the management process of cash flows at the enterprise.

Results. Methodology of traditional assessment of financial stability of the enterprise, its elements and the factors influencing it can significantly complement and improve through the use of advanced mathematical models that allow to analyze the accuracy and objectivity of expert assessments for determination the level of the financial condition of the enterprise.

Conclusion. The system of indicators used in the analysis of cash flows at the enterprises is investigated and systematized. It is advisable to choose those indicators from the total aggregate of indicators that are the most attracted to specific users of accounting information. Methods for analyzing cash flow is supplemented as regards the determination of the integral index of financial stability, which makes it possible to install ranked of the investigated enterprise.

Proposals for amendments the methodological approaches to estimating of future cash flows will allow more effectively increase usefulness and reliability of accounting and analytical information for making management decisions.

Keywords: cash flows, management, analysis, cash flow, financial stability, solvency, financial reporting, financial strategy.

JEL Classification: G3.

Постановка проблеми. Ефективна організація грошових потоків підприємства забезпечує адаптивність системи прийняття фінансових рішень заходами комплексу імітаційних та оптимізаційних моделей, які послідовно реагують на зміни вихідних умов і можуть впливати на темпи стратегічного розвитку і рівень фінансової стабільності. Це не лише створює сприятливі умови для безперервного здійснення фінансово-господарських операцій, а й виступає індикатором підприємницької спроможності, симптомом “фінансового зростання” товаровиробників, яке забезпечується максимізацією основного цільового показника – вартості підприємства. Тому дослідження питань щодо удосконалення процесу організації управління грошовими потоками є першочерговими та досить актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній літературі теоретичні та практичні питання організації грошових потоків підприємств стали об'єктом дослідження в працях таких відомих економістів, як Е. Нікбахт, А. Гроппеллі, Ю. Брігхем, Р. Брейлі, Дж. Ван Хорн та ін. Цим проблемам присвятили свої праці українські вчені – І. Бланк, М. Білик, Ф. Бутинець, В. Гриньова, Г. Кірейцев, І. Маркіна, Н. Мірко, Г. Старостенко, А. Поддєрьогін та ін.

Вони зробили значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності грошових потоків і управління ними. Однак тлумачення “грошові потоки” залишається дискусійним. Дискусії породжені не лише необхідністю розмежування сутності грошових коштів і грошових потоків, а й відмінностями між грошовими і фінансовими потоками.

Найпоширенішим є тлумачення сутності грошових потоків як руху грошових коштів за певними видами діяльності підприємств. Зокрема, А. Поддєрьогін справедливо обґрунтовує позицію про те, що грошові потоки є надходженнями і витратами грошових коштів та їхніх еквівалентів, з чого випливає їх вагомість у забезпеченні ефективності функціонування суб'єктів господарювання [1, с. 58]. При цьому таке визначення ідентифікується з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Ф. Бутинець розуміє під грошовими потоками всі надходження і виплати грошових коштів, які є одним із найважливіших самостійних об'єктів фінансового аналізу, який проводиться з метою оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [2, с. 249]. Автор розглядає грошові потоки як аналітичний інструмент, необхідний для прийняття ефективних управлінських рішень.

Зарубіжні вчені-економісти Е. Нікбахт та А. Гроппеллі ототожнюють грошовий потік з ліквідністю підприємства, що складається з чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування [3, с. 360].

Доцільно визнати, що більшість науковців [1; 6; 13; 14] у своїх працях розглядають питання оптимізації руху грошових потоків, однак залишаються невирішеними низка питань щодо організації управління грошовими потоками. Насамперед, це стосується удосконалення аналітичного інструментарію процесу управління грошовими потоками, що передбачає використання сучасної методики експертно-аналітичної оцінки фінансової стійкості підприємства.

Метою статті є удосконалення організації управління грошовими потоками підприємств, що надасть нові можливості щодо здійснення оперативного аналізу й прогнозування перспективних напрямів руху гро-

шових потоків для забезпечення поліпшення фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гроші виступають необхідним атрибутом і елементом ринкової економіки. Окрім цього, рух грошей у формі грошових надходжень і виплат опосередковує здійснення операційних, інвестиційних та фінансових операцій підприємства через трансформацію у рух грошових потоків.

Ефективний рух грошових потоків забезпечує фінансова рівновага підприємства в процесі його стратегічного розвитку. Темпи такого розвитку підприємства значною мірою визначаються тим, наскільки вхідні і вихідні грошові потоки синхронізовані між собою за обсягом і в часі [4, с. 15]. Високий рівень такої синхронізації забезпечує істотне прискорення реалізації стратегічних цілей в розвитку підприємства. На цьому, зокрема, акцентують увагу І. Бенько та Н. Хорунжак, які, досліджуючи проблематику реструктуризації в галузі зв'язку, наголошують, що аналіз, в тому числі фінансового стану та показників руху фінансових ресурсів, дає змогу оцінити перспективи й напрями створення оптимальних умов для діяльності підприємств [5, с. 285]. Порушення цього руху призводить до негативних фінансових результатів господарювання підприємства, припинення його виробничої діяльності, а іноді й до банкрутства.

Водночас ефективно організоване управління грошовими потоками підприємства підвищує ритмічність здійснення операційного процесу, забезпечує зростання обсягу виробництва і реалізації його продукції. Саме тому грошові потоки підприємства у всіх формах і видах, а відповідно і сукупний грошовий потік є важливим самостійним об'єктом фінансового менеджменту.

Отже, управління грошовими потоками – це важливий фінансовий важіль забезпечення прискорення обороту сукупного капіталу

підприємства. Цьому сприяє скорочення тривалості виробничого і фінансового циклів, що досягається в процесі результативного управління грошовими потоками, а також зниження потреб в залученому капіталі, що обслуговує господарську діяльність підприємства. Прискорюючи оборот капіталу за рахунок ефективного управління грошовими потоками, підприємство забезпечує зростання суми прибутку у часі.

Організація цього процесу послідовно охоплює такі основні етапи:

- забезпечення повного та достовірного обліку грошових потоків підприємства та формування необхідної звітності;
- аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді;
- оптимізація грошових потоків підприємства;
- планування грошових потоків підприємства у розрізі різних видів;
- забезпечення ефективного контролю за грошовими потоками підприємства (рис. 1).

Перший етап управління полягає у забезпеченні повного та достовірного обліку

грошових потоків підприємства та формуванні необхідної звітності. Як справедливо стверджує В. Нагайчук, "... в процесі цього етапу управління грошовими потоками забезпечується координація функцій і завдань служб бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту підприємства" [7, с. 246].

Основною стратегічною метою управління є забезпечення фінансових менеджерів необхідною інформацією для проведення всебічного аналізу, планування та контролю показників бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які характеризують грошові потоки підприємства. Вагомість здійснення такого аналізу полягає в тому, що його результати дають змогу адекватно оцінити перспективи здійснення тих чи інших процесів на підприємстві.

При цьому на основі міжнародних стандартів обліку і сформованої практики для підготовки фінансової звітності про рух коштів використовуються два основних методи – непрямий і прямий. Ці методи відрізняються повнотою надання даних про величину і види грошових потоків підприєм-

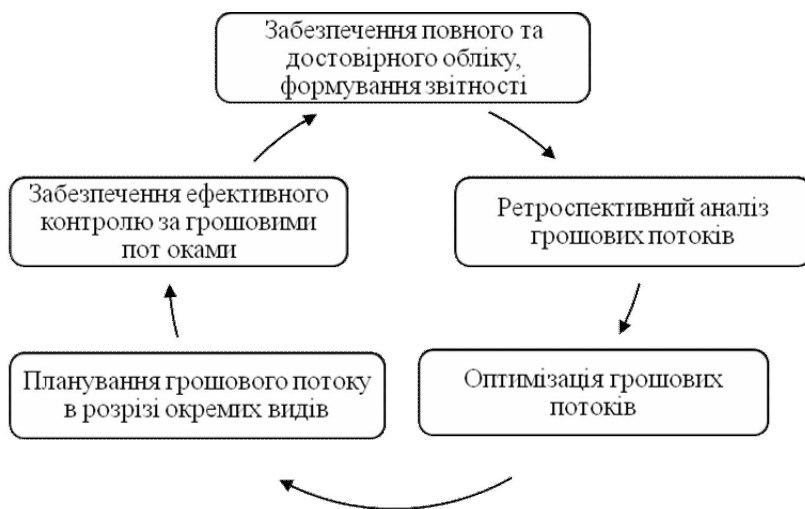


Рис. 1. Основні етапи організації управління грошовими потоками підприємства*

*Побудовано на основі [6].

ства, вихідною інформацією для розробки фінансової звітності й іншими параметрами.

Непрямий метод дає змогу одержувати дані, які характеризують так званий чистий грошовий потік підприємства у звітному періоді. Основними джерелами інформації для розробки фінансової звітності про рух коштів цим методом є форми №1–2 фінансової звітності і їх використання. Як правило, визначення чистого грошового потоку непрямим методом здійснюється за видами господарської діяльності і по підприємству в цілому.

Прямий метод дає змогу одержати дані не тільки про чистий грошовий потік, а й також про валовий грошовий потік підприємства. Прямий метод покликаний відображати весь обсяг надходжень і витрати коштів у розрізі окремих видів господарської діяльності. Основні розбіжності прямого і непрямого методів виявляються тільки при визначенні грошового потоку по операційній діяльності. При використанні прямого методу дані для розрахунків беруть безпосередньо з облікових документів, які відображають надходження і вибуття коштів. Цей метод досить трудомісткий, тому його застосування вимагає обов'язкового технічного забезпечення і відповідних програм ведення бухгалтерського обліку. Тільки в такому випадку можна досягти високої продуктивності при визначенні грошового потоку за всіма видами господарської діяльності, особливо з операційної діяльності.

Вибір того чи іншого методу визначення грошового потоку підприємство здійснює самостійно, хоча прямий метод кращий, тому що дає змогу одержати точнішу інформацію про формування вхідного і вихідного грошових потоків, розрахувати як валовий, так і чистий грошовий потоки.

Найскладнішим етапом процесу організації управління грошовими потоками є аналіз грошових потоків підприємства

у попередньому періоді. Г. Кошельок з цього приводу зазначає, що “аналіз даних форми № 3 “Звіту про рух грошових коштів” за прямим або непрямим методами дає можливість користувачу оцінити вхідні і вихідні грошові потоки від усіх видів діяльності підприємства з метою виявлення надлишку або дефіциту грошових коштів за певний період. Сукупний грошовий потік повинен прагнути до нуля, але на практиці такий стан підприємство має дуже рідко. За станом руху грошових потоків можна визначити, який вид діяльності є найбільш результативним, а також судити про якість управління підприємством” [8, с. 110–111].

Сучасні економісти вважають, що якість управління підприємством можна охарактеризувати як високу в тому випадку, якщо за результатами звітного періоду чистий рух грошових коштів у результаті операційної діяльності має позитивне значення, а у результаті інвестиційної та фінансової діяльності – негативне. Це означає, що в результаті операційної діяльності (основної діяльності – отримання виручки від реалізації продукції) підприємство одержує досить грошових коштів, щоб мати можливість інвестувати ці кошти, а також погашати залучені кредити. Причому підприємству для здійснення інвестицій достатньо тільки власних коштів. Якщо при цьому чистий рух коштів в результаті всіх видів діяльності підприємства за рік також має позитивне значення, то можна говорити про те, що керівництво підприємства повністю справляється зі своїми функціями.

У разі якщо рух грошових коштів в результаті операційної та фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті інвестиційної – негативне, то це свідчить про належний рівень управління підприємством. Така ситуація вказує на те, що підприємство проводить інтенсивну інвестиційну політику, вкладаючи власні і позикові кошти на при-

дбання необоротних активів, модернізацію основних засобів, здійснення довгострокових інвестицій тощо. Необхідно зазначити, що фінансування витрат інвестиційної діяльності за рахунок надходження від фінансової діяльності не завжди є негативним результатом. Залучення інвестицій для розвитку підприємства в сучасних умовах – явище досить розповсюджене. Чистий рух коштів від фінансової діяльності може означати, що підприємство під невеликий відсоток отримало кредит і інвестувало отримані грошові кошти на більш вигідних умовах. Такі ситуації є прийнятними при оцінці якості управління підприємством.

Інша ситуація, коли за результатами звітного періоду чистий рух грошових коштів від операційної та фінансової діяльності має негативне значення, а від інвестиційної діяльності – позитивне. У цьому випадку за рахунок інвестиційної діяльності покриваються витрати від операційної та фінансової діяльності. Варто зазначити, що чистий рух грошових коштів має від'ємне значення.

Неефективним є також управління, при якому рух коштів у результаті інвестиційної та фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті операційної – негативне. У цьому випадку стан підприємства можна охарактеризувати як кризовий, а якість управління в такій ситуації є нульовою. Така структура капіталу формується, якщо підприємство фінансує витрати операційної діяльності за рахунок надходжень від інвестиційної та фінансової, тобто за рахунок залучених кредитів, додаткової емісії акцій тощо. Такий рух грошових коштів прийнятий тільки для новостворених підприємств, які ще не почали працювати на повну потужність і перебувають на початковій стадії розвитку.

Поява внаслідок застосування національних положень бухгалтерського обліку нової звітної форми про рух грошових ко-

штів відкрила, на наш погляд, нові можливості здійснення оперативного аналізу й прогнозування перспективних напрямів руху грошових потоків із метою забезпечення поліпшення фінансового стану підприємства. Одночасно, як зазначає А. Чугаєв [10, с. 228–229] питання оперативного аналізу і прогнозування грошових потоків ще потребує вирішення. Наукова новизна проблеми та необхідність її якнайшвидшого вирішення пояснюється низкою причин, найголовніші з яких, полягають у наступному.

По-перше, внаслідок неконтрольованості грошових потоків навіть прибуткове підприємство може відчувати дефіцит платіжних ресурсів, що негативно впливає на рівень його забезпеченості ними.

По-друге, за відсутності оперативної інформації та контролю грошових потоків виникає ризик утрати платоспроможності й зниження обсягів діяльності.

По-третє, як свідчить аналіз наукових джерел, існуючі на сьогодні методики оцінки фінансової стійкості (як основного елементу оцінки фінансового стану) передбачають розрахунок спеціальних коефіцієнтів лише на основі балансів підприємств, а не їх співставлення із середньо галузевим або експертним рівнем. Однак такий підхід, на думку багатьох вчених, яку ми підтримуємо [11, с. 28–31], фактично оцінює тільки можливість підприємства розрахуватись зі своїми борговими зобов'язаннями на конкретний момент часу і зовсім не враховує його потенційні можливості в довготривалій перспективі, що в сучасних умовах є неприпустимою помилкою.

В економічній літературі більшість авторів вказують на те, що фінансово стабільні підприємства можуть тривалий час забезпечувати реальне перевищення доходів над витратами або, іншими словами, забезпечувати довготривалий розвиток суб'єкта господарювання на основі отри-

маних прибутків та ринкової вартості своїх активів [5; 13; 14].

Ми підтримуємо думку Б. Корецького про те, що основними можливостями використання інформації про грошові потоки в рамках оцінки фінансової стабільності суб'єкта господарювання є :

- оцінка ризику виникнення неплатоспроможності;
- оцінка можливості поліпшення структури балансу;
- оцінка рівня потреби в додатковому капіталі;
- оцінка ефективності операцій щодо фінансування поточної діяльності підприємства та його інвестиційної політики [11, с. 29].

Здійснення вищевказаних напрямів аналітичної роботи можливе саме завдяки наявності форми № 3 “Звіт про рух грошових коштів”, оскільки у ній є інформація про рух грошової маси, необхідної для виконання запланованих заходів із операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [9]. Вищевказані автори пропонують використовувати інформацію з цієї форми у двох наступних аспектах:

- для безпосередньої оцінки рівня платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- для побудови спеціальних нормативних коефіцієнтів, які можуть поглибити оцінку в цьому напрямку.

Доцільність такої пропозиції пояснюється необхідністю постійного пошуку напрямів розвитку фінансової стратегії кожного окремого суб'єкта господарювання, оскільки єдиного підходу до вирішення цієї проблеми немає і бути не може. Фахівці по-різному підходять до формування системи фінансових показників при проведенні аналізу грошових потоків, що вносить плутанину в виробленні чіткого, поетапного підходу до організації та проведення аналізу. Адже підприємство зі своїми індивідуальними ха-

рактеристиками й навіть типом поведінки керівництва та працівників не може підпадати під шаблон іншої структурної організаційно-правової одиниці.

Існує достатньо різноманітний перелік показників, які використовуються при аналізі грошових потоків, а саме: показники ліквідності (коефіцієнти поточної, швидкої, абсолютної ліквідності); коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей; показники довгострокової платоспроможності (коефіцієнт інкасації продаж, коефіцієнт обслуговування зобов'язань, коефіцієнт самофінансування); показники, які характеризують грошовий потік (коефіцієнт ліквідності ГП; коефіцієнт участі ГП і їх еквівалентів в оборотних активах; кількість оборотів оборотних активів; середній період обороту оборотних активів; кількість оборотів ГП і їх еквівалентів; середньоквадратичне відхилення ГП і коефіцієнт варіації в досліджуваному періоді часу; коефіцієнт кореляції позитивного та від'ємного ГП; коефіцієнт ефективності ГП в досліджуваному періоді; коефіцієнт якості чистого ГП; коефіцієнт достатності і реінвестування чистого ГП) тощо.

Що стосується переліку розрахункових показників (рис. 2), для дослідження двох зазначених аспектів, то в цілому, підтримуючи його, зауважимо лише, що і в цьому випадку слід враховувати специфічні власні характеристики й обирати з рекомендованого переліку ті, які найбільш необхідні в конкретній економічній ситуації. Тобто, із метою оперативного отримання інформації, яка вимагає негайного прийняття рішення, кожен користувач може замовити розрахунок не всіх рекомендованих показників, а лише тих, які мають безпосередню вагу в конкретний момент часу.

При цьому важливо визначити коло користувачів і провести відповідне їх групування. На наш погляд, всіх користувачів можна поділити на дві основні групи: зовнішні і внутрішні.



Рис. 2. Напрями використання інформації “Звіту про рух грошових коштів”*

* Побудовано автором.

Перша група включає кредиторів, інвесторів, конкурентів, контролюючі органи та інших користувачів, а друга – керівництво підприємства, економічну та інші зацікавлені внутрішні служби, акціонерів тощо (рис. 3).

Отже, усі користувачі результатів аналізу використовують їх для прийняття рішень з метою досягнення своїх інтересів. Так, власників майна цікавить підвищення дохідності капіталу і забезпечення стабільності підприємства. Кредитори й інвестори аналізують фінансові звіти з метою мінімізації своїх ризиків за позиками і внесками. Критерії оцінки фінансового

стану підприємств для кожного з користувачів є різними.

Методику традиційної експертно-аналітичної оцінки фінансової стійкості підприємства, його елементів і факторів впливу на нього можна суттєво доповнити та вдосконалити саме завдяки використанню статистичного матеріалу зібраного за попередні періоди, і відповідних математичних моделей, що дають змогу здійснити аналіз об'єктивності й точності експертних оцінок, дати додаткову інформацію, що стосується факторів впливу на визначення рівня фінансового стану.

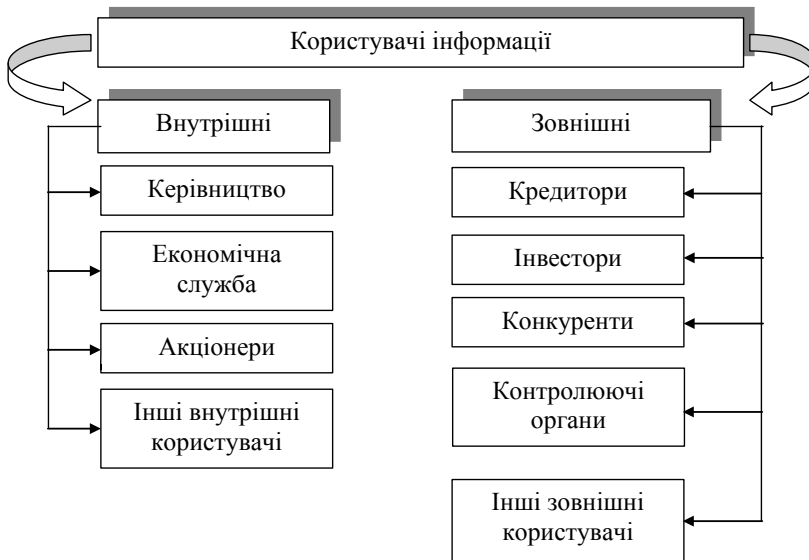


Рис. 3. Групи користувачів інформації про рівень фінансової стійкості підприємства*

* Побудовано автором.

Так, використовуючи прийоми кореляційно-регресійного аналізу, можна скористатися інтегральним показником фінансового стану, розрахованим із врахуванням абсолютної фактичної оцінки кожного i -го значення вагомості відповідного коефіцієнта.

Рівень інтегрального показника доцільно розраховувати за наступною формулою:

$$I_n = \sum_{i=1}^n AO_{(i)} \times K_{e(i)}, \quad (1)$$

де $AO(i)$ – абсолютна фактична оцінка i -го показника (коефіцієнта) фінансового стійкості;

$K_e(i)$ – вагове значення i -го показника (коефіцієнта) фінансового стійкості;

n – кількість показників оцінки фінансового стійкості.

Вагові значення коефіцієнтів визначаються із врахуванням важливості факторів, які впливають на загальну оцінку фінансового стану, а для визначення величини інтегральної оцінки значення коефіцієнтів слід помножити на їх вагове значення.

Провівши відповідні розрахунки, необхідно здійснити поділ (класифікацію) підприємств залежно від величини інтегрального показника фінансового стійкості (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтингова шкала оцінки*

Значення інтегрального показника	Клас підприємства
більше 40.07	А
від 30.55 до 40.06	Б
від 20.65 до 30.54	В
від 10.59 до 20.64	Г
менше 10.58	Д

* Складено на основі [12].

Ми схильні до думки про те, що в цьому випадку корисним є досвід банківської системи класифікації, а саме:

клас А – підприємство абсолютної фінансової стійкості;

клас Б – підприємство стабільної фінансової стійкості;

клас В – підприємство з ознаками фінансової напруги;

клас Г – підприємство підвищеного ризику;

клас Д – підприємство фінансово не стійке.

Перевагами оцінки рівня фінансової стійкості на основі запропонованої методики є можливість здійснення стратегічного планування й оптимізація співвідношень грошової маси з обсягами виробництва й реалізації.

Планування грошових потоків як наступний важливий етап управління ними на підприємстві характеризує процес визначення обсягу вхідних і вихідних грошових потоків та їхньої узгодженості у часі і в просторі із потребами фінансового забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. При плануванні грошових потоків зіставляються планові обсяги руху грошових коштів за видами господарських операцій з іншими фінансовими показниками діяльності підприємства. В процесі планування грошових потоків здійснюється економічне обґрунтування фінансових рішень щодо руху грошових коштів підприємства, вибір їх альтернативних варіантів [7, с. 248].

Планування і прогнозування спрямоване на забезпечення оптимізації грошових потоків, тобто такого співвідношення між вхідними і вихідними грошовими потоками, за якого досягається максимальна результативність діяльності підприємства. Основною метою оптимізації грошових потоків є забезпечення збалансованості обсягів грошових потоків, їх синхронізації у часі та приросту чистого грошового потоку підприємства.

На думку Л. Лахтіонової, оптимізація грошових потоків надає змогу підтримувати фінансову рівновагу, яка досягається за умови, якщо попит підприємства на грошові кошти дорівнює його пропозиції (наявним грошовим коштам) у кожний період [13, с. 217].

Важливою умовою оптимізації грошових потоків є вивчення факторів, які впливають на їх обсяг і характер формування у часі. До зовнішніх факторів можна віднести загальну проблему неплатежів, низький рівень виробництва та купівельної спроможності, несприятливі умови кредитування, недосконалість податкової політики. Внутрішніми факторами, які впливають на грошовий оборот підприємства, є: висока собівартість продукції, низька конкурентоспроможність, відсутність ринків збуту, брак джерел довготермінового фінансування капіталовкладень тощо.

В основі оптимізації грошових потоків підприємства має бути збалансованість обсягів додатного та від'ємного грошового потоку. Відсутність такої збалансованості призводить до утворення дефіцитного і надлишкового грошового потоку, що однаково негативно впливає на діяльність підприємства.

Отже, оптимізація грошових потоків – це процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов та особливостей здійснення його господарської діяльності. Результати оптимізації грошових потоків знаходять своє відображення у системі планів формування та використаня грошових коштів у наступному періоді.

Контроль за рухом грошових потоків як функції управління є моніторингом точної фінансової діяльності підприємства, спрямованим на своєчасне виявлення відхилень сформованого обсягу вхідних та вихідних грошових потоків від їх планових параметрів, локалізацію виявлених відхилень та з'ясування причин їх появи, обґрун-

тування варіантів урахування відхилень у процесі подальшого управління грошовими потоками підприємства.

За результатами проведеного моніторингу виконання планових завдань фінансово-господарської діяльності підприємства та дотримання цільових значень здійснюється коригування окремих показників фінансових планів і прогнозів щодо формування і використання грошових коштів підприємства. Внесення коректив та усунення відхилень є завершальним етапом контролю за рухом грошових потоків підприємства.

Інформаційним забезпеченням контролю грошових коштів є план руху грошових коштів та інші плани розвитку підприємства, результати аналізу стану грошових потоків та ефективності управління ними, облікові (фактичні) дані.

Таким чином, ефективно керуючи грошовими потоками, можна забезпечити більш раціональне й ощадливе використання власних фінансових ресурсів, сформованих із внутрішніх джерел, знизити залежність темпів розвитку підприємства від кредитів. Особливої актуальності управління грошовими потоками набуває для тих підприємств, які перебувають на ранніх стадіях свого життєвого циклу, доступ яких до зовнішніх джерел фінансування досить обмежений. Таке управління грошовими потоками забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства. Навіть у підприємств, що успішно здійснюють господарську діяльність, а їх прибуток генерується в достатній сумі коштів, може виникати фінансова напруга як наслідок незбалансованості різних видів грошових потоків у часі. Синхронізація надходжень і виплат коштів, що досягається в процесі управління грошовими потоками підприємства, дає змогу усунути виникнення неплатоспроможності.

Висновки. Отже, аналіз наукових джерел показав, що використання у науковому обігу поняття “грошові потоки” дає можливість точніше визначити об’єкт фінансового управління, а через нього – підвищити рівень управління грошовими потоками підприємства. Це відбувається завдяки взаємозалежності між фінансами, як сукупністю економічних відносин, і грошовими потоками, в яких знаходить своє вираження рух грошей.

Крім того, запропоновано нові підходи щодо основного етапу процесу організації управління грошовими потоками – аналізу грошових потоків, які внесуть цілісність в аналітичну роботу фінансових служб та будуть сприяти ефективному управлінню підприємством.

Список використаних джерел

1. Поддєрьогін А.М. *Фінанси підприємств* : підручник / А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
2. Бутинець Ф.Ф. *Економічний аналіз* : навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2003. – 680 с.
3. Нікбахт Е. *Фінанси* / Е. Нікбахт, А. Еропеллі ; пер. з англ. В. Ф. Овсієнко та В. Я. Мусієнка. – К. : Основи, 1993. – 383 с.
4. Деменіна О.М. *Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства* / О.М. Деменіна // *Актуальні проблеми економіки*. – 2004. – № 7(37) – С. 14–18.
5. Бенько І.Д. *До питання приватизації ВАТ “Укртелеком”* / І.Д. Бенько, Н.М. Хорунжак // *Наукові записки : зб. наук. праць каф. екон. аналізу Терноп. нац. екон. ун-ту*. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – Вип. 16. – С. 285–287.
6. Школьник І.О. *Фінансовий менеджмент* : навч. посібник / І.О. Школьник, І.М. Боярко, Б.І. Сюркало. – Суми : Університетська книга, 2009. – 344 с.
7. Нагайчук В.В. *Управління грошовими потоками підприємства* / В.В. Нагайчук // *Вісник*

соціально-економічних досліджень. – 2014. – Випуск 1(52). – С. 246–249.

8. Кошельок Г.В. Оцінка якості управління грошовими потоками на підприємстві / Г.В. Кошельок // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1 (48). – С.110-111

9. НПСБО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

10. Чугаєв А.О. Аналіз грошових потоків: нові можливості та завдання / Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні”. – К. : КНЕУ, 2000. – С. 228–229

11. Корецький Б.М. Напрямки використання звіту про рух грошових потоків для оцінки платоспроможності суб'єктів господарювання в Україні / Б.М. Корецький, Л.В. Марчук // Наукові записки. – 2001. – Випуск 9. – С. 28–31.

12. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Затверджене постановою Правління НБУ №279 від 06.07.2000 р.

13. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання / Л.А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2008. – 387 с.

14. Майборода О.В. Оптимізація фінансових потоків промислового підприємства: теоретичні аспекти питання / О.В. Майборода // Економіка розвитку. – 2012. – № 1(61). – С. 107–110.

4. Demenina, O.M. (2004). Upravlinnia hroshovymu potokamy v mezhah konceptsii finansovoi rinvovahy pidpriemstva [Cash flow management within the enterprise concept of financial balance]. Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economy, 7(37), 14–18 [in Ukrainian].

5. Benko, I.D. (2006). Do pytannia pryvatyzatsii VAT “Ukrtelekom” [On the issue of privatization of “Ukrtelecom”] Naukovi zapysky Tern. nats. econ. un-ty – Scientific notes of Ternopil national economic university, 16, 285–287 [in Ukrainian]

6. Shkolnyk, I.O., Boiarko, I.M., Siurkalo, B.I. (2009). Finansovyi menedzhment [Financial management]. Sumy: Universytetska knyga [in Ukrainian].

7. Nagaichuk, V.V. (2014). Upravlinnia hroshovymu potokamy pidpriemstva [Cash management company] Visnyk socialno-ekonomichnyh doslidzhen – Bulletin of social economic research, 1(52), 246–249 [in Ukrainian].

8. Koshelok, G.V. (2013). Otsinka yakosti upravlinnia hroshovymu potokamy na pidpriemstvi [Quality assessment of cash flow management in the enterprise] Visnyk socialno-ekonomichnyh doslidzhen – Bulletin of social economic research, 1 (48), 110-111 [in Ukrainian].

9. NPSBO 1 “Zagal'ni vymogy do finansovoi' zvitnosti” [General requirement of financial statements]. Available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

10. Chuhaiev, A.O. (2000). Analiz hroshovyh potokiv: novi mozhlyvosti ta zavdannia / Tezy dopovidei mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Udoskonalennia obliku ta analizu hospodarskoi diialnosti na osnovi vprovadzhenia novyh Polozhen (standartiv) buhgalterskoho obliku v Ukraini” [Analysis of cash flows: new opportunities and tasks / Abstracts of international scientific and practical conference “Improvement of accounting and analysis of economic activity on the basis of introduction of new Accounting standards in Ukraine”]. – Kyiv: KNEU, 228–229 [in Ukrainian].

11. Koretskyi, B.M. (2001). Napriamky vykorystannia zvitnu pro ruh hroshovyh potokiv dlia otsinky platospromozhnosti subjektiv hospodari-

References

1. Poddierogin, A.M. (2008). Finansy pidpriemstv [Finance companies]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
 2. Butynets, F.F. (2003). Ekonomichnyi analiz [Economic analysis]. Zhytomyr: Ruta [in Ukrainian].
 3. Nikbaht, E. (1993). Finansy [Finances]. (V.F. Ovsiienko, V.Ja. Musiienko, Trans). – Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].

uvannia v Ukraini [Possible use of the statement of cash flows to assess the solvency of business entities in Ukraine]. Naukovi zapysky – Scientific notes, 9, 28–31 [in Ukrainian].

12. *Polozhennia pro poriadok formuvannia ta vykorystannia rezervu dlia vidshkoduвання možlyvyh vtrat za kredytnymy operatsiiamy bankiv vid 06.07.2000 [Regulation on the procedure for the formation and use of a provision for reimbursement of possible losses on credit operations of banks]. (2000, July, 6)*

13. *Lahtionova, L.A. (2008). Finansovyi analiz subiektiv hospodariuvannia [Financial analysis entities]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].*

14. *Maiboroda, O.V. (2012). Optymizatsiia finansovyh potokiv promyslovoho pidpriemstva: teoretychni aspekty pytannia [Optimization of financial flows of industrial enterprise: theoretical aspects of the issue]. Ekonomika rozvytku – Development economics, 1 (61), 107–110 [in Ukrainian].*

Стаття надійшла до редакції 12.06.2017.